

УДК 331.5
UDC 331.5

БЕЗРОБІТТЯ ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ УКРАЇНИ

Дудка Т. В., Національний транспортний університет, м. Київ, Україна
Ващишина Ю. О., Національний транспортний університет, м. Київ, Україна
Голік О. М., Національний транспортний університет, м. Київ, Україна

UNEMPLOYMENT AS A MAJOR SOCIAL ECONOMIC PROBLEM OF UKRAINE

Dudka T. V., National Transport University, Kiev, Ukraine
Vashishchina Y. A., National Transport University, Kiev, Ukraine
Golik A. M., National Transport University, Kiev, Ukraine

БЕЗРАБОТИЦА КАК ОДНА ИЗ ОСНОВНЫХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ УКРАИНЫ

Дудка Т. В., Национальный транспортный университет, г. Киев, Украина
Ващишина Ю. А., Национальный транспортный университет, г. Киев, Украина
Голік А. М., Национальный транспортный университет, г. Киев, Украина

Постановка проблеми. Проблема безробіття сьогодні досить актуальна. Різні перетворення та трансформації, які мають місце у кожній країні, досить часто супроводжуються низкою криз, які згодом позначаються на всіх сферах життя суспільства. В сучасних умовах застійної економічної кризи сформувався не дуже сприятливий клімат на українському ринку праці. Якщо ж раніше безробіття існувало через об'єктивні причини формування ринкової економіки, а самі безробітні були необхідним ресурсом у сфері зайнятості, то на сьогодні кількість безробітних громадян працездатного віку зростає стрімкими темпами і набуває масового характеру. Українське безробіття принципово відрізняється за своїми передумовами від аналогічних явищ у країнах Заходу. Справа в тому, що вданий момент наша країна ще не вийшла з економічної кризи, яка протікає в усіх сферах суспільства. Ця ситуація зумовлена безліччю факторів – як економічних, так і соціальних і політичних. На тлі саме цієї кризи виник основний фактор, що сприяє виникненню і зростанню безробіття в країні – це вивільнення робочої сили на етапі загального спаду виробництва, що призвело до розпаду господарських зв'язків, закриття підприємств, значних скорочень централізованих інвестицій. Специфіка українського безробіття визначається також тим, що на відміну від країн з розвинутою економікою, з їх перевиробництвом товарів і обмеженістю ринку, в Україні немає непереборних перешкод для створення нових робочих місць для безробітних, адже смність українського ринку для виробництва товарів і послуг далека від вичерпання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про актуальність дослідження проблеми безробіття свідчать публікації та наукові дослідження провідних зарубіжних та вітчизняних науковців. Окремі аспекти безробіття, причини його виникнення та шляхи регулювання окрім Дж. М. Кейнса досліджували ще Т. Мальтус, К. Маркс, Д. Рікардо, А. Пігу, М. Фрідмен, А. Сміт, Д. Хікс та ін. З огляду на стрімку плінність подій на українському ринку праці, серед публікацій у цьому напрямі можна виокремити праці багатьох українських учених і публіцистів, а саме Д. Горбача, Г. Леха, А. Позняка, Н. Науменко, Н. Селюченко, В. Юрчишина, які здійснюють дослідження зайнятості в нашій державі.

Аналіз останніх публікацій з проблематики людського капіталу дозволяє стверджувати, що у вітчизняній і зарубіжній літературі недостатньо досліджень, у яких би всебічно розглядалися проблеми оцінювання втрат людського капіталу. Автори частіше розглядають питання, пов'язані із його формуванням, інвестуванням, міжнародним обміном, використанням, розвитком. Ця проблематика, зокрема, висвітлена у працях українських вчених: Д. Богині, З. Варналія, О. Власика, Н. Верхоглядової, А. Гальчинського, В. Геєця, О. Грішної, Г. Євтушенка, Я. Жаліло, І. Лапшиної, Є. Лібанової, В. Куценко, А. Мокія, Е. Прушківської, Л. Семів, Л. Шевчук, В. Полонського та інших.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження сучасного стану безробіття, а також вивчення можливих шляхів оптимального залучення працівників до активної праці.

Виклад основного матеріалу. Безробіття – один із головних соціальних ризиків, що підстерігає людину у сучасному суспільстві. Воно виникає у будь-яких системах, але у складно організованій конкурентній боротьбі стає її неминучим супутником. Рівень безробіття – найважливіший індикатор стану праці та економіки загалом. Він відображає, наскільки ефективно використовується головна продуктивна сила суспільства – трудові ресурси.

Вітчизняна статистика кількість зайнятих, безробітних та чисельність економічно неактивного населення визначає за матеріалами вибіркового обстеження і враховує осіб у віці 15-70 років. Безробітними (за методологією МОП) вважаються особи (зареєстровані та незареєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно задовольняють трьома умовами :

- не мали роботи (прибуткового заняття);
- активно шукали роботу або намагалися організувати власну справу;
- впродовж двох тижнів були готові приступити до роботи, тобто почати працювати за наймом або на власному підприємстві з метою отримання оплати або доходу.

В Україні до категорії безробітних відносять осіб, які зареєстровані у державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу; навчаються за направленням служби зайнятості.

Доктор економічних наук Базилевич В.Д. відзначає, що з огляду орієнтації на довгострокову перспективу завдання уряду має бути спрямоване на забезпечення ефективних змін у структурі зайнятості.

Українська дослідниця А.В. Калина стверджує, що під активним регулюванням зайнятості слід вважати заходи держави, спрямовані на попередження, спрямовані ефективно впливати на рівень зайнятості через урівноваження балансу між попитом і пропозицією. Така політика пов'язана з державним регулюванням ситуації на українському ринку праці, а також обумовлює ріст продуктивності зайнятості та її вільний вибір.

Для нормалізації ситуації на ринку праці необхідні роки. Навіть якщо економіка України вийде з кризового стану, потрібен не один рік для відновлення ринку праці, його інноваційних можливостей.

Задля забезпечення соціальних гарантій безробітним громадянам Верховна Рада України ухвалила два основні закони щодо регулювання ситуації на ринку праці, зокрема, Закон «Про зайнятість населення» від 1991 р. та Закон «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 2000 р. Ці закони стали законодавчою основою для вирішення проблеми соціального захисту безробітних громадян, надання їм матеріальної допомоги, а також нормальних умов для забезпечення роботою. Закон «Про зайнятість населення» детально розглядає поняття "безробітний", зокрема, ст. 2 передбачає, що безробітними визнаються працездатні громадяни працездатного віку, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів і зареєстровані у державній службі зайнятості.

Правовий статус безробітного включає основні обов'язки та права, а також їх гарантії. Порядок і виплата допомоги по безробіттю, її призначення, розмір та терміни виплати регулюється статтями 28-30 Закону України «Про зайнятість населення», Положенням про порядок реєстрації, перереєстрації і обліку громадян, що шукають роботу, і безробітних, виплати допомоги по безробіттю, також умови надання матеріальної допомоги під час професійної підготовки та перепідготовки, що був затверджений Постановою кабінету Міністрів України №578 від 27 квітня 1998 р..

Згідно законодавства України, зайнятість — це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і така, що, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі.

Досягнення високого рівня зайнятості – одна з основних цілей як економічної так і соціальної політики держави. Поняття зайнятості є одним із ключових показників для визначення стану економіки та рівня соціального розвитку держави.

Зайнятість в ринкових умовах являє собою функцію ринку праці як однієї з підсистем ринкової економіки. Сама сутність економічної системи даного типу має на увазі необхідність існування певної кількості непрацевлаштованого, безробітного населення, припускає деяку вибіркковість у залученні кадрів до виробництва задля їх ефективної конкуренції і підвищення продуктивності праці. Зайнятість в Україні має свої особливості, які виникли внаслідок функціонування колишньої командно-адміністративної системи, а також викликані сучасними трансформаційними проблемами:

- низька ціна робочої сили;

- значні масштаби нерегламентованої законодавством або неформальної зайнятості;
- приховане безробіття.

За останнє десятиріччя в структурі зайнятості населення і використанні робочої сили України відбулися зміни принципового характеру, які призвели до негативних тенденцій у розвитку і функціонуванні ринку праці.

Феномен безробіття варто розглядати як комплексну соціальну проблему, деструктивні наслідки якої вимагають системного аналізу. У різних визначеннях підкреслюється, насамперед, його вимушений характер, бо воно відлучає людину від трудової діяльності та не дає змоги їй задовольнити свої життєво необхідні потреби. Позбавляючи людину можливості працювати і заробляти на життя, безробіття певною мірою порушує не лише гарантоване законодавством право людини на працю, але й право на достатній рівень життя для себе та своєї родини, які відносяться до найважливіших соціальних прав у будь-якій демократично орієнтованій країні. В нашій державі це закріплено у статтях 43 та 48 Конституції України.

Дослідники визнають, що найгострішою проблемою для України під час економічної кризи є безробіття працездатного населення і визначають його як соціальне зло, бо цей феномен має ряд вкрай негативних наслідків. На макросоціальному рівні слід виокремити насамперед:

- маргіналізацію та бідність певних груп населення (професійних, гендерних і статевікових категорій);
- міграції небажаного характеру;
- зростання соціальних патологій та проявів асоціальної поведінки, і як наслідок формування криміногенної ситуації;
- формування радикально налаштованих субкультур;
- посилення соціальної напруги та нестабільності а також рівня конфліктогенності в суспільстві або регіоні: у світовій практиці критичним порогом безробіття вважається досягнення 8-10 % рівня.

Кара-Мурза С.Г., російський системний аналітик, наголошує, що в соціальному плані безробіття є не лише полем соціальних негараздів, але й джерелом масових страждань.

До наслідків безробіття на мікросоціальному рівні слід віднести:

- обмеження соціальних можливостей індивіда, впевненості у завтрашньому дні, почуття захищеності, свободи, тощо;
- загроза деградації особистості внаслідок втрати соціальних зв'язків, відлучення від трудового колективу як соціального оточення, налагодженого укладу життя, внаслідок чого виникає відчуття непотрібності суспільству, безнадійності, в найгірших випадках людина обирає асоціальну поведінку, стає на кримінальний шлях;
- негативний вплив на здоров'я людини, насамперед, у психологічному й моральному плані, внаслідок чого виникає депресивний стан, який може сприяти наркотичної чи алкогольної залежності, або ж штовхнути до суїциду;
- безробіття підриває стосунки в сім'ї внаслідок нестачі доходу для задоволення матеріальних потреб родини, крім цього через певні психологічні моменти, до яких можна віднести втрату людиною ролі годувальника, апатію, яка обов'язково тягне за собою сімейні чвари, нарешті, стигматизацію «сім'ї безробітних».

Проблема безробіття є надзвичайно актуальною сьогодні, оскільки за неповного використання наявних ресурсів робочої сили економічна система працює, не досягаючи межі своїх виробничих можливостей. Крім цього, безробіття спричинює негативні зміни в складі людських ресурсів, а саме: погіршення якісних характеристик робочої сили, втрату працівниками їхніх професійних навичок, кваліфікації, послаблення мотивації до праці, зниження продуктивності праці, відтік найбільш кваліфікованої робочої сили за межі країни. З іншого боку, внаслідок безробіття країна має значні фінансові збитки, утримуючи безробітних, відшкодовуючи їм втрати в доходах на період пошуку нових сфер прикладання праці. Тому проблема безробіття потребує постійного вирішення, враховуючи особливості загострення його динаміки.

Водночас, новизна й актуальність цього дослідження полягає у наведених і проаналізованих статистичних даних Держкомстату та Світового банку стосовно стану безробіття в Україні (у таблиці 1 відображено рівень безробіття з 2000 по 2016 рр.). Проте низка питань, пов'язаних із безробіттям в Україні, особливо у методологічному плані, залишаються недостатньо дослідженими. Це стосується, насамперед, проблеми соціально-економічних наслідків та втрат від безробіття, а також його впливу на безпечний національний розвиток.

Таблиця 1 – Рівень безробіття з 2000 по 2016 рр. (кількість населення в тис.)

Рік	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення *	Рівень безробіття	Зареєстровані безробітні
2000	48923,2	21150,7	18520,7	2630,0	12,4%	1178,7
2001	48457,1	20893,6	18453,3	2440,3	11,7%	1063,2
2002	48003,5	20669,5	18540,9	2128,6	10,3%	1028,1
2003	47622,4	20618,1	18624,1	1994,0	9,7%	1024,2
2004	47280,8	20582,5	18694,3	1888,2	9,2%	975,5
2005	46929,5	20481,7	18886,5	1595,2	7,8%	891,9
2006	46646,0	20545,9	19032,2	1513,7	7,4%	784,5
2007	46372,7	20606,2	19189,5	1416,7	6,9%	673,1
2008	46143,7	20675,7	19251,7	1424,0	6,9%	596,0
2009	45962,9	20321,6	18365,0	1956,6	9,6%	693,1
2010	45778,5	20220,7	18436,5	1784,2	8,8%	452,1
2011	45633,6	20247,9	18516,2	1731,7	8,6%	505,3
2012	45553,0	20393,5	18736,9	1656,6	8,1%	467,7
2013	45426,2	20478,2	18901,8	1576,4	7,7%	487,6
2014	42928,9	19035,2	17188,1	1847,1	9,7%	458,6
2015	42760,5	17396,0	15742,0	1654,0	9,5%	461,1
2016 (1 квартал)	42708,6	17194,9	15428,0	1766,9	10,3%	498,6

*за методологією МОП

Молодь формує особливий спектр ринку праці, який значно відрізняється від інших складових ринку. З одного боку, молодий вік сприяє високій мобільності, відкритості, готовності до змін та пошуку роботи, а з іншого – молоді не вистачає відповідного досвіду, щоб бути конкурентоспроможною на ринку праці. Тому безробіття молодих людей (до молоді, за статистикою, належать громадяни у віці від 16 до 35 років) є однією з найгостріших соціально-економічних проблем сучасної України.

Існує безліч причин молодіжного безробіття. Воно спричинене, насамперед, кризовими явищами в економіці країни. В доповіді Міжнародної організації праці «Глобальні тенденції зайнятості серед молоді – 2013» зазначалося, що до довгострокових наслідків високого і стійкого молодіжного безробіття належать відсутність корисного досвіду роботи і втрата професійних навичок. Крім того, безробіття, з яким молоді люди стикаються на самому початку своєї кар'єри, швидше за все несприятливо відіб'ється на їхній здатності заробляти, внаслідок чого вони будуть як і раніше позбавлені хороших перспектив зайнятості й заробітків навіть десятиліття потому.

Сьогодні молодь вміє небагато, а хоче легкої, небрудної і високооплачуваної роботи. Роботодавці прагнуть платити якнайменше за якісну працю висококваліфікованого спеціаліста. А це означає, що найбільш здібні і працьовиті мають за ціль працювати за кордоном або на іноземну компанію, чи запровадити власну справу. Роботодавці ж наймають тих, хто дешевше і витрачають роки на навчання і безкінечну плінність кадрів.

При цьому слід звернути особливу увагу на те що проблема стабільного зростання безробіття, завжди супроводжується підвищенням рівня підліткової злочинності і є чинником неминучого загострення кримінальної ситуації в країні, розвитку незаконних видів діяльності, збільшення злочинного та тіньового сектору економіки, погіршення демографічної ситуації та зниження рівня освіченості і інтелектуального розвитку, що на етапі розбудови в Україні інформаційного суспільства є неприпустимим. Статистика свідчить, що підліткова злочинність активно прогресує. Основними чинниками скоєння правопорушень підлітками є погіршення загальної соціальної ситуації в Україні (серед злочинів, скоєних молодими людьми, переважають злочини майнового характеру, які становлять близько 70 % від загальної кількості зазначеної категорії злочинів), незайнятість підлітків у позашкільний час, загальне зниження моральних стандартів, широке розповсюдження у мас-медіа

продукції, що містить елементи агресії та насильства. Пошук можливості самореалізації, вікова потреба підлітків і юнаків у відособленні, що проявляється у прагненні до самостійності, стає підґрунтям для формування серед молоді малих соціальних груп. Неформальні групи істотно впливають на свідомість молоді, відвойовуючи першість в інших інститутах соціалізації. Їх ідейна спрямованість ґрунтується на найбільш примітивних уявленнях про ієрархію цінностей, заснованих на культурі сили. Цей рух створює серйозну загрозу для суспільства.

Дані стосовного молодіжного безробіття у світі є також невтішними. За інформацією МОП сьгоднішні показники рівня безробіття серед молоді сягають своїх рекордних відміток і складають 40% загального рівня світового безробіття. Рівень безробіття населення по віковим групам подано в діграмі.

Рисунок 1 – Рівень безробіття населення по віковим групам

У доповіді Міжнародної організації праці «Глобальні тенденції зайнятості серед молоді – 2013» наголошується, що багато молодих людей взагалі припиняють всякі пошуки роботи. Якби такі категорії молодих людей враховувалися при визначенні показників безробіття, чисельність молоді, що є безробітною або втратила надію на працевлаштування, в розвинених країнах збільшилася б на кілька млн. фактично безробітних.

Аналіз росту втрат виробництва товарів та послуг внаслідок безробіття дозволяє стверджувати про наявні потенційні резерви національної економіки. Зниження кількості безробітних та збільшення числа зайнятих сприятимуть економічному зростанню України.

Офіційна статистика наступна: за даними Міжнародної організації праці, кількість безробітних у світі протягом останнього року зростає більше ніж на 4 млн. осіб і сягнула 197 млн. осіб. Рівень глобального безробіття у 2012 році становив 6%. Хоча є і певні позитивні тенденції: якщо за перше півріччя 2012 р. цей показник склав 7,8%, то за підсумками першого півріччя 2013 р. скоротився до 7,5%. Але прогнози Міжнародної організації праці в цілому невтішні: в 2014 році чисельність безробітних зростає ще на три мільйони, а на 2017 рік показник досягне 210,6 млн. осіб. Відсоток безробітних від чисельності всього економічно активного населення планети триматиметься на рівні 6%.

Держкомстат України до складу економічно неактивного населення включає осіб учнів та студентів; пенсіонерів за віком, по інвалідності та на пільгових умовах; осіб, які зайняті в домашньому господарстві, вихованням дітей та доглядом за хворими; осіб, які зневірилися знайти роботу; інших осіб, які не мали необхідності у працевлаштуванні, та тих, що шукають роботу, але не готові приступити до неї найближчим часом.

Типовим для економіки України є трансформаційне безробіття, тобто перебіг потоків робочої сили з офіційної в неофіційну зайнятість і навпаки. Регресивно-галузеве безробіття в Україні є наслідком занепаду і стагнації стратегічно важливих галузей господарства – наукові дослідження, геологічні вишукування, високотехнологічне виробництво та ін. Депресивно-галузеве безробіття в нашій державі пов'язане зі занепадом окремих галузей господарства, які, можливо, вже не будуть відновлені: це деякі галузі видобувної промисловості, виробництво електро-, радіо-, фототоварів,

побутової техніки тощо. Головна причина такого занепаду – слабка конкурентоспроможність продукції тих галузей порівняно з імпортною.

Для України особливо актуальним є явище гістерезису (термін запозичений з фізики) безробіття. Гістерезис означає, що деякі макроекономічні змінні не здатні набувати початкових значень після того, як усунена причина їх зміни. Іншими словами, внаслідок трансформаційних перетворень в економіці України безробітні безповоротно втрачають частину своїх навичок і здібностей. Це призводить до тимчасового зростання природного рівня безробіття.

Розвиток української економіки протягом 2000-2008 рр. мав позитивну динаміку. Це відобразилося у прирості ВВП України (рис.), що відповідно позначилося на ринку праці: спостерігається зменшення чисельності безробітного населення (за методологією МОП) у середньому на 9,3 %, частка вивільнених з економічних причин – на 5,3 %, середньої тривалості незайнятості в країні від 23 до 9 місяців. Кількість зареєстрованих безробітних по Україні на 1 січня 2016 р. становила 498,6 тис. осіб, що на 37,5 тис. осіб більше, ніж кількість безробітних станом на 1 грудня 2015 р. (461,1 тис. осіб).

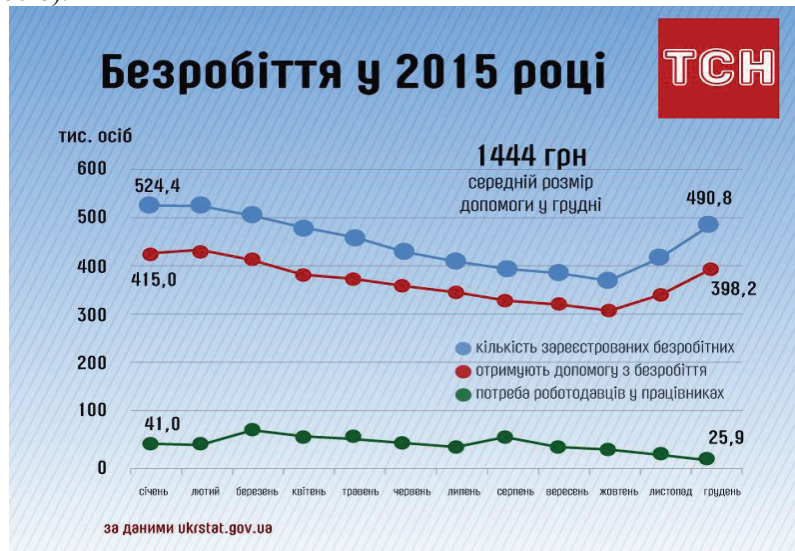

Рисунок 2 – Безробіття у 2015 році

Значної шкоди Україні завдала світова фінансова криза. Найбільшого скорочення зайнятості на початку кризи зазнали такі сектори, як промисловість та будівництво.

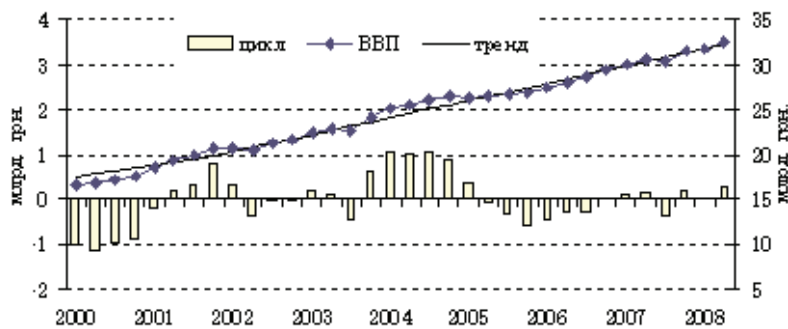

Рисунок 3 – Структура ВВП за 2000-2008 роки

Велику частку у структурі безробітних становить сільське населення. Вирішенням проблеми безробіття у сільській місцевості можуть бути "сімейні ферми". Сімейна ферма – це виробництво, яким керує фермерська сім'я, навіть за тієї умови, що на ньому працюють наймані робітники. У напрямку подолання безробіття серед сільської молоді вже є певні позитивні зрушення, пов'язані зі становленням фермерства на селі та розвитком інфраструктури зеленого туризму. Проте ці два напрямки перебувають на стадії розвитку та потребують розроблення і прийняття на регіональному та державному рівнях програм, спрямованих на визначення правового статусу цих сфер діяльності, забезпечення умов початкового кредитування, встановлення пільгових податкових періодів тощо.

До пасивного регулювання зайнятості відносять діяльність, спрямовану на вирішення проблем відносно незайнятого населення – це загальнообов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття, виплати одноразової матеріальної допомоги, а також налагодження ефективної системи допомоги безробітним та їх сім'ям.

Сучасний український ринок праці сильно деформувався і функціонує лише із стійким порушенням таких регуляторів зайнятості, як ціна і вартість робочої сили, свобода переміщення капіталу і праці, конкуренція. Так звана гіпертрофія безробіття на ринку праці в нашій державі є відмінною рисою перехідного періоду. На сьогоднішній день зруйновані всі організаційно-управлінські та інституційні структури, які ефективно функціонували в минулому, але ще не створені нові.

Питання безробіття стало особистою проблемою кожного громадянина, а тому призвело до ряду факторів, які негативно позначаються на суспільному добробуті в цілому. Досягнення соціальної стабільності і прогресу не можливе без вирішення проблем соціального захисту безробітних громадян. В умовах сьогодення політика держави на ринку праці повинна бути спрямована на скорочення рівня безробіття, тобто на забезпечення можливості реалізації своєї трудової активності всім працездатним громадянам, що забезпечується, насамперед, нормальним функціонуванням суспільства, його еволюційним розвитком.

Аналіз даної проблематики, дозволяє відзначити, що основною можливістю зниження безробіття на сучасному етапі є активізація державної політики зайнятості разом із загальним оздоровленням економіки держави, що має здійснюватися відразу в декількох напрямках, комплексно, і орієнтуватися на довгостроковий період.

Соціально-економічні реформи в Україні в умовах глобалізації передбачають зниження рівня бідності та примноження багатства нації. Головною рушійною силою досягнення таких цілей є виважена державна політика щодо зменшення втрат людського капіталу. Створення умов нормальної життєдіяльності всіх і кожного є передумовою не тільки покращення життя народу, а й досягнення економічного поступу країни, її соціальної та політичної стабільності. Тому дослідження стримуючих чинників розвитку людського капіталу є надзвичайно актуальним.

У найширшому сенсі під людським капіталом розуміють сукупність притаманних кожній людині знань, навичок, здібностей і кваліфікацій носіїв робочої сили, які можуть бути використані нею у виробничих чи споживчих цілях. Він, як і фізичний капітал, формується завдяки інвестиціям, перебуває у власності, використовується в економічній діяльності, сприяє створенню додаткової вартості, характеризується нагромадженням та ефективністю.

Держава повинна посилити соціальну функцію через обґрунтовану оплату праці та соціальні гарантії та забезпечити зацікавленість працівників і роботодавців у покращенні соціально-трудових відносин, що є важливим чинником мотивації, вирішити питання транспортного зв'язку сільської місцевості з містом, забезпечити впровадження на державному рівні гарантованого робочого місця в аграрному секторі із забезпеченням рівня середньої заробітної плати за відповідним регіоном. Застосування різноманітних запропонованих методів подолання безробіття в Україні в умовах олігархічної економіки не увінчається успіхом. Особливо беручи до уваги те, що формально (на рівні декларацій) для працівників встановлюється максимальний 10-годинний робочий день, фактично ж знято будь-які обмеження стосовно граничної тривалості як робочого дня, так і робочого тижня, понаднормова робота більше не буде вимагати оплати у підвищеному розмірі. Недосконалість існують і в законодавчій базі, наприклад у ч. 4 ст. 143 у проекті нового Трудового кодексу України декларується 48-годинний робочий тиждень як "максимальний" і водночас дозволено продовжувати робочий тиждень до 48 год. Тривалість робочого тижня "за підсумованим обліком робочого часу" за проектом ТКУ фактично взагалі не має будь-яких граничних меж. Не існує жодної норми, яка забороняла б встановлення, скажімо, 96-годинного тижневого графіка роботи "за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації".

Такі нововведення викликають обурення і зовсім не заохочують до пошуків роботи. Заклики до відмови від розвитку стандартизованого великого виробництва також є вкрай небезпечними. Зовсім невиправданими є надмірно високі ставки на роль служби зайнятості у встановленні балансу між попитом та пропозицією праці, переоцінка її реального впливу на становище на українському ринку праці.

Висновок. Стан ринку праці й тенденція до зростання числа безробітних свідчать про потребу прийняття термінових і радикальних заходів, необхідних для вирішення проблеми зайнятості та створення робочих місць. Подолання безробіття в Україні можливе лише тоді, коли державна ідеологія висуне зовсім інші ідеали, ніж "бути ідеальним споживачем" та "ефективним власником". Держава повинна передбачити можливість переходу прав власників до тих, хто зможе керувати ними ефективно і на користь нації.

Ситуація, що склалась в Україні потребує глибокого аналізу та вибору оптимального шляху щодо подальшого розвитку ринку праці, зменшення безробіття, інфляційних процесів і зростання конкурентоспроможності національної економіки. Тому однією з найбільш актуальних проблем в Україні є здійснення ефективної політики щодо подолання безробіття та проведення ефективного реформування ринку праці. Важливим у подоланні наслідків економічної кризи є створення в державі нових робочих місць та працевлаштування молоді після закінчення навчальних закладів в Україні.

В Україні безробіття з'явилося з процесом переходу до ринкової економічної системи, причому домінуючою є прихована його форма. Переважним типом безробіття в Україні є циклічне безробіття. Головна складність у визначенні масштабів циклічного безробіття – приховане безробіття (люди, котрі перебувають у відпустках за свій рахунок або ті, хто отримують не тривалий час зарплату). Структурне безробіття пов'язане з переходом до нового типу господарювання, зміною споживчого попиту й технологій. Вкрай негативною ознакою є постійне зростання тривалості безробіття і збільшення у складі безробітних осіб, які не мають роботи тривалий період. І саме проблема безробіття є однією з фундаментальних у розвитку і функціонуванні людського суспільства. Отож, ці аспекти потребують подальшого наукового обґрунтування з метою глибшого дослідження проблеми та пошуку найбільш актуальних рішень.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Пиголенко І.В., Мехрані В.В. Проблема безробіття працездатного населення в умовах трансформаційної економіки / Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 3 (11) 2011, с.80-85
2. Гальків Л.І. Втрати людського капіталу України: чинник безробіття / Економіка і регіон № 2 (21) - 2009 – ПолтНТУ, с.110-113
3. Заярна Н.М., Недибалюк І.М. Причини безробіття в різних умовах економічного розвитку України та методи її подолання / Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.2, с.196-200
4. Машика Ю.В. Стан зайнятості та безробіття в Україні в умовах фінансово-економічної кризи / Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.5, с.257-261
5. Сайт державної служби зайнятості. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua>.
6. Держкомстат України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

REFERENCES

1. Pigolenko, I. V., Mehran V. V. the Problem of unemployment of able-bodied population in conditions of transformational economy / Vestnik NTUU "KPI". Political science. Sociology. Right. Issue 3 (11) 2011, pp. 80-85. (Ukr)
2. Halkb L. I. Loss of human capital in Ukraine: a factor of unemployment / Economy, and region No. 2 (21) - 2009 – Polntnu, pp. 110-113(Ukr)
3. Zayarna N. M. Nedbaliuc, I. M. causes of unemployment in different conditions of economic development of Ukraine and methods of its overcoming / Scientific Herald NLTU Ukraine. – 2011. – Vol. 21.2, p. 196-200 (Ukr)
4. Mashik V. State of employment and unemployment in Ukraine in conditions of financial crisis / Scientific Herald NLTU Ukraine. – 2012. – Vol. 22.5, p. 257-261 (Ukr)
5. The website of the state employment service. – Mode of access: <http://www.dcz.gov.ua>. (Ukr)
6. The State Statistics Committee Of Ukraine. – Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Ukr)

РЕФЕРАТ

Дудка Т.В. Безробіття як одна з основних соціально-економічних проблем України / Т.В. Дудка, Ю.О. Ващишина, О.М. Голік // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

Об'єкт дослідження - безробіття як економічне явище з негативними наслідками.

Мета роботи – визначення сутності, видів, причин та соціально-економічних наслідків безробіття.

Метод дослідження: системно-структурний підхід.

Визначено причини та фактори, які формують рівень безробіття в Україні. За статистичними даними проведено аналіз динаміки рівня безробіття та причини незайнятості за останні роки. На основі проведеного аналізу запропоновано основні напрями вдосконалення регулювання безробіття в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК, РИНОК ПРАЦІ, БЕЗРОБІТТЯ, ЗАЙНЯТИСТІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ, КВАЛІФІКАЦІЯ І ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА.

ABSTRACT

Dudka T.V., Vashishchina J.A., Golik A.M. Unemployment as a major social economic problem of Ukraine. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

The object of study - unemployment as an economic phenomenon with negative consequences.

Purpose – definition of the nature, types, causes and socio-economic consequences of unemployment.

Method of study: systemic approach.

The article identifies the causes and factors that shape the level of unemployment in Ukraine. Based on the statistical data, the author conducts analysis of the dynamics of the unemployment rate and causes of unemployment in recent years. On the basis of analysis, the main directions of improving the regulation of unemployment in Ukraine are suggested.

KEYWORDS: ECONOMIC DEVELOPMENT, LABOR MARKET, UNEMPLOYMENT, JOB PLACEMENT, QUALIFICATION, ECONOMIC POLICY.

РЕФЕРАТ

Дудка Т.В. Безработица как одна из основных социально-экономических проблем Украины / Т.В. Дудка, Ю.А. Ващишина, А.М. Голик // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

Объект исследования - безработица как экономическое явление с негативными последствиями. Цель работы – определение сущности, видов, причин и социально-экономических последствий безработицы.

Метод исследования: системно-структурный подход.

Определены причины и факторы, которые формируют уровень безработицы в Украине. По статистическим данным проведен анализ динамики уровня безработицы и причины незанятости за последние годы. На основе проведенного анализа предложены основные направления совершенствования регулирования безработицы в Украине.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ, РЫНОК ТРУДА, БЕЗРАБОТИЦА, ЗАНЯТОСТЬ И ТРУДОУСТРОЙСТВО, КВАЛИФИКАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА.

АВТОРИ:

Дудка Т. В., Національний транспортний університет, доцент кафедри "Економіка", email: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, тел. +380673783603, Україна 01010, Київ, вул. Суворова 1.

Ващишина Ю. О., Національний транспортний університет, бакалавр кафедри "Транспортні та інформаційні технології", email: jylia@gmail.com, , тел. +380983773767, Україна 07400, Бровари, вул. Кірконоса 18.

Голік О.М., Національний транспортний університет, бакалавр кафедри "Транспортні та інформаційні технології", email: Alex1995@i.ua, тел. +380983773767, Україна 01103, Київ, вул. Кіквідзе 26.

AUTHORS:

Dudka T. V., National Transport University, docent of "Economics" department, email: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, phone +380673783603, Ukraine 01010, Kyiv, Syvorova st.,1.

Vashishchina J. A. , National Transport University, bachelor of "Transport and informational technology" department, email: jylia@gmail.com, phone: +380682401742, Ukraine 07400, Brovary, Kirponosa st.,18

Golik A. M., National Transport University, bachelor of "Transport and informational technology" department, email: alex1995@i.ua, phone: +380665278035, Ukraine 01103, Kikvidze st., 26

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бондаренко Євгеній Валентинович, доктор економічних наук, професор, Президент академії інвестицій в науку і будівництво України.

Швець Л.В., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, професор кафедри економіки, м.Київ, Україна

REVIEWER:

Bondarenko Eugene V., Doctor of Economics, professor, President of the Academy of investment in science and Construction of Ukraine.

Shvets L. V., candidate of economic Sciences, national transport University, professor, Department of Economics, Kyiv, Ukraine